

Konsekvenser av regjeringens kompensasjonsforslag ved avvikling av pelsdyrnæringen

Utarbeidet av Norges Pelsdyrslag, 8. mai 2019

Regjeringens kompensasjonsforslag ved avvikling av pelsdyrnæringen

Aldri før i norgeshistorien har Stortinget grepet så langt inn i næringsfriheten som det som ligger i forslaget om å avvikle pelsdyrnæringen. Aldri før har det blitt laget lover som har som eneste formål å forby én enkelt, lønnsom, eksportnæring.

Forslaget Stortinget har til behandling er ikke basert på kunnskap, forskning, dyrevelferd eller økonomi. Forslaget er basert på føleri, og et resultat av maktspill i lukkede rom.

Tapene i dette spillet er 200 norske familier. 200 familier som av Stortinget i 2017 ble lovet at livsverket deres skulle få «en bærekraftig fremtid». De er blitt grundig lurt og forledet.

Norges Pelsdyrslag har kartlagt situasjonen til omlag 150 av landets 200 pelsdyrbønder, og beregnet konsekvensene for disse, dersom regjeringens kompensasjonsforslag blir vedtatt. Det er ingen overdrivelse å si at kompensasjonsforslaget vil føre svært mange ut i personlige og økonomiske kriser.

Denne rapporten sammenfatter de dokumenterbare tapene for hvert enkelt gårdsbruk. Tallene er basert på:

- Regjeringens modell for kompensasjon, fra Prop 99L
- Innrapporterte bokførte verdier basert på gårdsregnskap 31.12.2017
- Innrapportert data om pelsdyranleggene som var i drift januar 2018
- Innkomne tilbud fra flere entreprenører på riving og sanering av pelsdyranlegg
- Innrapporterte tall på avlsdyr for 2017
- Takster av et utvalg anlegg, gjennomført mai 2019

Oslo, 8. mai 2019

Norges Pelsdyrslag

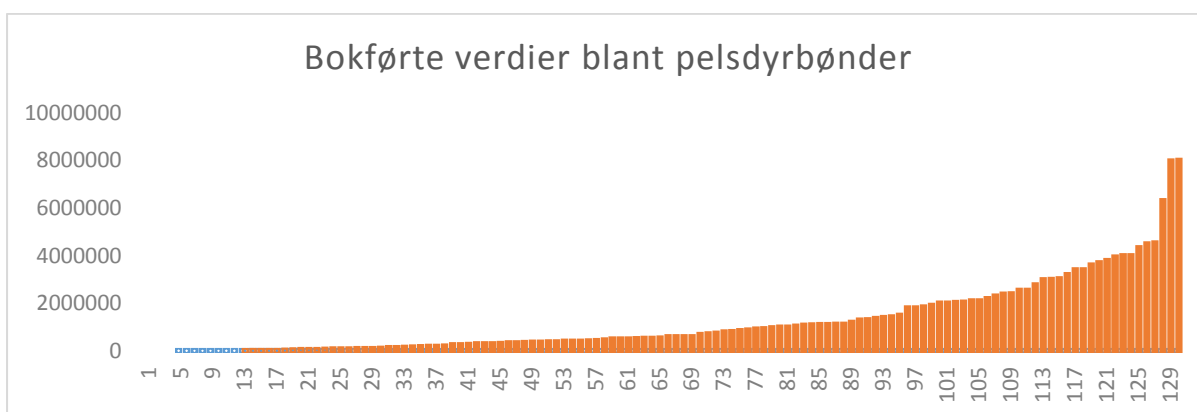
Del 1 – For næringen som helhet

Pelsdyrbøndene har i stor grad sin formue bundet opp i gården og pelsdyranleggene. Ved en avvikling, vil anleggene og utstyret som brukes i pelsdyrproduksjonen miste tilnærmet all sin verdi.

Regjeringens forslag er å kompensere bøndene for den bokførte verdien av anleggene per 31.12.2017. Beløpet skal reduseres med 7 prosent per år.

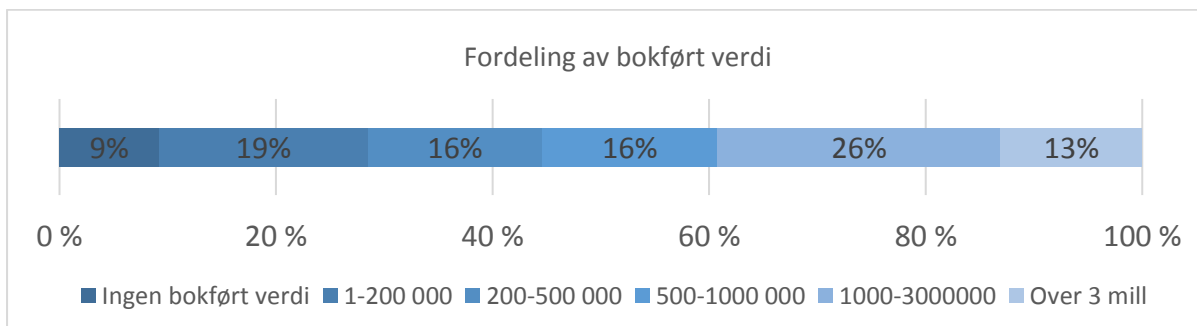
Bokført verdi er en regnskapsteknisk størrelse, som ikke reflekterer anleggenes markedsverdi. Bokført verdi tar heller ikke hensyn til egeninnsats i vedlikehold og oppgradering av anleggene.

Grafen viser fordelingen av bokført verdi blant ca. 130 kartlagte bønder:

Gjennomsnittlig bokført verdi blant pelsdyrbøndene er omlag 1,3 millioner kroner, og verdiene er svært ujevnt fordelt. Omlag 10 prosent har full nedskrevne anlegg, og dermed ingen bokført verdi i det hele tatt. Likevel har anleggene en betydelig markeds- og bruksverdi, fordi de fortsatt genererer betydelige inntekter for eieren. 44 prosent av pelsdyrbøndene har en bokført verdi under 500 000 kroner, og 13 prosent har en bokført verdi over 3 millioner kroner.

De som har lavest bokført verdi er typisk anlegg der det er lenge siden gården ble anskaffet, og/eller anlegg der det er gjort betydelige løpende oppgraderinger gjennom egeninnsats som ikke er balanseført. De som har høyest bokført verdi er stort sett relativt nybyggede anlegg, som ikke har rukket å bli avskrevet.

Konsekvensen av syv prosent avkorting per år

2017	kr	1 000 000
2018	kr	930 000
2019	kr	864 900
2020	kr	804 357
2021	kr	748 052
2022	kr	695 688
2023	kr	646 990
2024	kr	601 701

Regjeringen legger opp til at den kompensasjonen, basert på den bokførte verdien fra 2017, skal reduseres med syv prosent per år frem til avviklingstidspunktet. Tabellen viser hvordan en bokført verdi på 1 million kroner i 2017 vil utvikle seg med syv prosent per år i syv år. Omtrent 40 prosent av beløpet forsvinner med syv års nedskrivning.

En slik avkorting oppleves spesielt urimelig ettersom den ikke reflekterer den reelle utviklingen av kapitalens verdi. Beregnet levetid på et pelsdyranlegg er minimum 50 år for bygg og 25 år for inventar, og kan være betydelig lenger ved godt og løpende vedlikehold.

Forskjell mellom reelt verditap på ikke-realiserbar kapital og regjeringens forslag

I lovforslaget erkjenner regjeringen at bokført verdi ikke er en egnet størrelse for å beregne den reelle verdien til pelsdyranleggene. Regjeringens foreslår derfor å kompensere for dette ved å tilby et standardisert påslag på kr 840 per revetispe og 420 per minktispe.

Det er Norges Pelsdyrslags klare holdning at taksering av anleggene er den eneste riktige måten å kartlegge de reelle verdiene i pelsdyranleggene. Norges Pelsdyrslag har derfor bestilt takster av flere pelsdyranlegg for å beregne de reelle tapene. Merk at vi kun har gjennomført noen stikkprøver, men disse viser at det er betydelige differanser mellom regjeringens forslag og de dokumenterbare verdiene fra takster.

Tabellen viser noen eksempler fra tilfeldig valgte bønder i Norge – der regjeringens kompensasjon sammenstilles med reelt verditap basert på takst av pelsdyranlegg.

REGNEEKSEMPEL - MARTIN ISHOEL, OPPDAL	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 384 568
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 7 950 000
Tap realkapital / formue	-kr 7 565 432
REGNEEKSEMPEL - JAN OVE HORPESTAD, KLEPP	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 444 441
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 7 000 000
Tap realkapital / formue	-kr 5 555 559
REGNEEKSEMPEL - MAGNAR OG ANETTE ROSLAND, KLEPP	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 990 473
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 7 500 000
Tap realkapital / formue	-kr 5 509 527

REGNEEKSEMPEL - WEGARD OG ANN QVALBEIN, HÅ	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 746 572
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 4 500 000
Tap realkapital / formue	-kr 2 753 428
REGNEEKSEMPEL - LARS OLE BJØRNBET, AGDENES	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 940 000
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 9 250 000
Tap realkapital / formue	-kr 7 310 000

(Disse eksemplene blir belyst ytterligere senere i dokumentet.)

Som det fremgår av tabellen, er det store og negative differanser mellom regjeringens forslag og de reelle tapene som hver enkelt bonde lider i realkapital som følge av lovforbudet. De bokførte verdiene samsvarer i svært liten grad med markedstakstene på pelsdyranleggene. Det finnes eksempler som har betydelig større avvik.

Markedstakstene er beregnet basert på prinsippet om nedskrevet gjenanskaffelseskost, og sammenstilt med kapitalisert bruksverdi for anleggene.

Riving og sanering av pelsdyrgårdene

Regjeringen foreslår at staten skal «delvis bidra» til kostnader knyttet til riving og sanering av pelsdyrgårdene. Beløpet skal begrenses til 500 kroner per revetispe og 250 kroner per minktispe. Dette betyr at hver bonde i snitt vil motta 225 000 kroner til riving og sanering av av anleggene sine.

Norske pelsdyrbønder har en omfattende bygningsmasse. Byggene består i hovedsak av lange pelsdyrhus, produksjonshaller og supplerende driftsbygninger. De lange husene kan enten ha én eller to midtganger, med 2 eller 4 bur i bredden. Pelsdyrhusene er spesialbygget for pelsdyrproduksjon, og har derfor liten alternativ bruksverdi.

Norges Pelsdyrslag har gjort en kartlegging av bygningsmassen hos norske pelsdyrbønder som var i drift i 2017. Denne estimeres til å bestå av:

- 65 kilometer med enkelthus (én midtgang)
- 20 kilometer med dobbelthus (to midtganger)
- 190 000 kvadratmeter produksjonshaller og andre bygninger

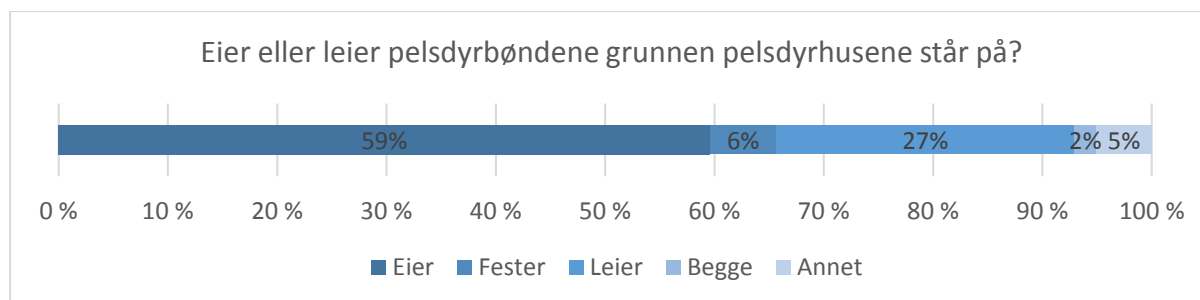
Flere bønder har innhentet tilbud på riving og sanering. Gjennomsnittlig pris for riving av byggene, inkludert avfallshåndtering og miljøsanering, er i størrelsesorden kr 1600 per løpemeter enkelthus, kr 3000 per løpemeter dobbelthus og kr 800 per kvadratmeter produksjonsbygg.

Kalkyle for total kostnad for sanering av pelsdyranleggene som var i drift 2017:

	Mengde	Pris for riving	Sum
Enkelthus	65 000 lm	kr 1 600 pr lm	kr 104 000 000
Dobelthus	19 000 lm	kr 3 000 pr lm	kr 57 000 000
Haller	190 000 kvm	kr 800 pr kvm	kr 152 000 000
Samlet			kr 313 000 000

Slik det fremgår av tabellen, er den estimerte summen for å rive anleggene 313 millioner kroner. Dette er mer enn seks ganger høyere enn regjeringens foreslåtte beløp. Regjeringens forslag påfører dermed bøndene over 263 millioner kroner i avviklingskostnader, og flere må ta opp lån for å avvikle egen virksomhet.

Mange av bøndene driver ikke virksomheten på egen grunn. Om lag 4 av 10 fester eller leier grunnen pelsdyrhusene står på, og har i varierende grad forpliktelser overfor grunneier som gjør at de er pliktige til å sanere/rydde driften. Mange oppgir at de er forpliktet til å fjerne bygningsmassen ved en avvikling av driften.

Tap av inntekt

Dette notatets hovedformål er å tydeliggjøre de direkte tapene som bøndene blir påført gjennom tap av ikke-realiserbar kapital og dokumenterbare kostnader knyttet til riving av anleggene.

Det største tapet er likevel tapet av inntektskilden som forsørger familie, betaler gjeld og sikrer livsgrunnlaget. Kun 19 prosent av bøndene har høyere utdanning, og 23 prosent har kun fullført grunnskole. Moderne pelsdyrdrift er en type virksomhet der kompetansen ikke nødvendigvis lar seg overføre til annet arbeid.

Flertallet av norske pelsdyrbønder driver med pelsdyr i tillegg til annen landbruksvirksomhet, som eksempelvis sau, ammekyr eller kylling. For de fleste er det pelsdyrdriften som står for den største delen av inntektene. Frafall av denne inntektskilden kan dermed bety at resten av gårdens virksomhet også må avvikles.

Det er lite trolig at bøndene vil ha mulighet til å oppnå alternativt arbeid som gir samme inntekt som pelsdyrhold, eller at et slikt alternativt arbeid vil være mulig å kombinere med annen virksomhet på gården. Ettersom differansen i inntekt oppstår som en direkte konsekvens av forbudet mot pelsdyrhold, er dette noe som bør dekkes av kompensasjonsordningen.

Del 2 – Konsekvenser for den enkelte bonde

Regjeringens forslag til kompensasjon er lite utredet, svært utilstrekkelig og setter mange bønder i en personlig økonomisk ruin.

Norges Pelsdyrslag har også gjennomført omfattende undersøkelser for å beregne direkte og dokumenterbare økonomiske tap for enkeltbøndene. Grunnlaget for dette er en omfattende taksering av pelsdyranleggene, som er gjennomført i mai 2019.

Omstillingsmidler er ikke inkludert i oppstillingene. Regjeringens forslag er 100 millioner, noe som i snitt vil utgjøre ca. 500 000 kroner per pelsdyrbonde, men det er svært uklart hvordan dette vil fordeles og i hvilken grad bøndene vil kvalifisere til slike ordninger.

Regneeksempler – et utvalg bønder

Magnar Rosland – 50 år fra Klepp i Rogaland

Magnar har satset hele fremtiden på mink og har rundt 1800 avlsdyr. Gårdsbruket er på 120 mål, og han har en melkekvote på 85 tonn. Gårdsbruket er for lite til å drive med annet, derfor satset han alt på pelsdyr i 2006, og har møysommelig bygget en bedrift.

Planen var å drive frem til pensjonisttilværelsen, men nå mister han all formue. For Magnar betyr dette at han er ute av stand til å hjelpe barna videre inn på boligmarkedet. Planen har vært å hjelpe dem. Nå er det han som trenger hjelp, fordi han vil sitte igjen som gjeldsslave hvis regjeringens kompensasjonsforslag blir vedtatt. Han blir da tvunget til å selge både jord og melkekvote og vil sitte igjen på bar bakke – uten inntekt og formue.

Slik ser regnestykket ut for Magnar, som vil få et dokumentert, direkte tap på over 8,5 millioner kroner ved en avvikling med regjeringens kompensasjonsforslag.

REGNEEKSEMPEL - MAGNAR OG ANETTE ROSLAND, KLEPP	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 990 473
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 7 500 000
Tap realkapital / formue	-kr 5 509 527
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 366 200
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 3 440 000
Tap riving	-kr 3 073 800
Samlet tap i familiens formue hvis regjeringens forslag blir gjennomført	-kr 8 583 327

Jan Ove Horpestad, 49 år fra Klepp i Rogaland

Jan Ove har 1720 minktisper. Dersom regjeringens forslag blir vedtatt, må han gå til banken for å forsøke å finne en løsning i en desperat situasjon. Han har regnet ut at han kanskje kan unngå å sitte igjen med gjeld, dersom familien selger alt de eier og har. Men da vil all egenkapital være tapt og det blir svært vanskelig å starte med noe nytt.

Jan Ove vil lide et tap på over 7 millioner kroner, dersom regjeringens kompensasjonsforslag blir vedtatt.

REGNEEKSEMPEL - JAN OVE HORPESTAD, KLEPP	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 444 441
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 7 000 000
Tap realkapital / formue	-kr 5 555 559
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 344 000
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 1 890 000
Tap riving	-kr 1 546 000
Samlet tap i familiens formue hvis regjeringens forslag blir gjennomført	-kr 7 101 559

Martin Ishoel, 64 år fra Oppdal i Trøndelag

Regjeringens forslag betyr at Martin må avslutte det han har drevet med siden 1979. Hele familiens formue ligger i farmen, og han får kun fem prosent av realverdien dekket. Farmen er oppgradert for nærmere to millioner kroner de siste fem årene, men alt er direkte utgiftsført og fremkommer derfor ikke i bokført verdi.

Martin må betale to millioner kroner av egen lomme for å rive anlegget. Han omtaler dette som en katastrofe.

De direkte, dokumenterbare tapene til Martin Ishoel beløper seg til nærmere 10 millioner kroner.

REGNEEKSEMPEL - MARTIN ISHOEL, OPPDAL	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 384 568
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 7 950 000
Tap realkapital / formue	-kr 7 565 432
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 200 000
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 2 448 000
Tap riving	-kr 2 248 000
Samlet tap i familiens formue hvis regjeringens forslag blir gjennomført	-kr 9 813 432

Ann og Wegard Qvalbein, 30 og 31 år fra Hå i Rogaland

Wegard og Ann er småbarnsforeldre som satset alt på minkproduksjon på familiegården. I 2017 hadde de 1150 minktsiper. Ann var skeptisk til å starte med mink, men ble fort overtalt etter å ha sett hvordan dyrene trives i tilsvarende produksjoner.

Et lovforbud for pelsdyrnæringen får alvorlige ringvirkninger for familien som er åttende generasjon på slektsgården. Med regjeringens forslag til kompensasjonen blir det neppe en niende generasjon som får drive gården videre. Med gjelden de allerede har blir det også vanskelig å få nye lån fra banken. Fremtiden er uviss og blir uansett svært annerledes ut enn det de hadde håpet.

Familien Wegard og Ann Qvalbein vil lide et tap på godt over 4 millioner hvis regjeringens forslag blir gjennomført.

REGNEEKSEMPEL - WEGARD OG ANN QVALBEIN, HÅ	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 746 572
Taksert verdi av pelsdyranlegget	-kr 4 500 000
Tap realkapital / formue	-kr 2 753 428
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 230 000
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 1 600 000
Tap riving	-kr 1 370 000
Samlet tap i familiens formue hvis regjeringens forslag blir gjennomført	-kr 4 123 428

Lars Ole Bjørnbet, 51 år fra Agdenes i Trøndelag

For 25 år siden overtok Lars Ole Bjørnbet slektsgården på Orkdal utenfor Trondheim. I løpet av disse årene har han bygget opp et solid livsverk som han en gang i fremtiden så frem til å gi videre til neste generasjon. Det ser neppe ut til å ende slik. Gården som er bygget opp gjennom generasjoner blir revet bort og Lars Ole føler et voldsomt svik og stort tap. Bjørnbet har investert og satset stort, avkastningen han har jobbet mot, får han aldri ta imot. På grunn av stor gjeld står han også uten mulighet til å få nye lån til å sette i gang annen drift på gården. Eneste alternativ ser ut til å være å selge slektsgården i håp om å bli gjeldfri. Det oppleves ifølge Bjørnbet som en katastrofe, og vil skape sår i flere generasjoner.

Lars Ole Bjørnbet får et tap på over 10 millioner kroner hvis regjeringens forslag blir gjennomført.

REGNEEKSEMPEL - LARS OLE BJØRNBET, AGDENES	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 940 000
Taksert verdi på pelsdyranlegget	-kr 9 250 000
Tap realkapital / formue	-kr 7 310 000
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 650 000
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 4 000 000
Tap riving	-kr 3 350 000
Samlet tap i familiens formue hvis regjeringens forslag blir gjennomført	-kr 10 660 000

Bjørnar Berg, 53 år fra Trondheim i Trøndelag

Bjørnar startet med rev i 1988, og har i over 30 år bygd ut gården og bedriften sin med egenkapital og overskudd fra driften. I dag har han mer enn 1200 revetisper på til sammen 17 dekar jord.

Bjørnar har lagt ned hele sitt liv i pelsdyrgården, og brukt store summer på nybygg og oppgraderinger. I tillegg til å miste jobben og bedriften sin, vil han samtidig tape all kapital og oppsparte midler. Når hans jobb nå blir nedlagt av staten hadde han forventet at staten ville ta ansvar og gjøre opp for seg og gi en håndrekning til de som blir skadelidende av nedleggelsen. Dagens forslag omtaler han som en krise- og katastrofesituasjon.

Hvis regjerings forslag blir vedtatt, vil Bjørnar Berg lide et samlet tap på over 11 millioner kroner.

REGNEEKSEMPEL - BJØRNAR BERG, TRONDHEIM	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 1 510 497
Taksert verdi på pelsdyranlegget	-kr 9 540 000
Tap realkapital / formue	-kr 8 029 503
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 508 000
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 3 604 800
Tap riving	-kr 3 096 800
Samlet tap i familiens formue hvis regjerings forslag blir gjennomført	-kr 11 126 303

Martin Hove, 55 år fra Klepp i Rogaland

Martin startet opp med pelsdyrdrift i 2013, og har investert store summer i utstyr og moderne anlegg. Et seks år gammelt bygg vil måtte rives med store tap når driften blir avviklet.

Martin Hove hadde tenkt å drive med pelsdyr frem til pensjonsalder og gå av med pensjon fri for gjeld og med en nedbetalt gård. Dette vil ikke være tilfellet med regjerings forslag til kompensasjon og tilskudd. Gården er ikke levedyktig uten de 3600 minkdispene og tapet vil være stort. Martin vil ikke bare tape midler på en nedleggelse, men også sitte igjen med gjeld til banken.

Martin Hove vil bli påført et samlet tap på 12,3 millioner kroner på sin seks år gamle gård.

REGNEEKSEMPEL - MARTIN HOVE, KLEPP	
Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024)	kr 2 853 912
Taksert verdi på pelsdyranlegget	-kr 12 175 000
Tap realkapital / formue	-kr 9 321 088
Rivingstilskudd fra regjeringen	kr 700 000
Stipulert rivingskost på anlegg basert på tilbud fra entreprenør	-kr 3 680 000
Tap riving	-kr 2 980 000
Samlet tap i familiens formue hvis regjerings forslag blir gjennomført	-kr 12 301 088

Bakgrunn for kalkylene:

Regjeringens kompensasjon for ikke-realiserbar kapital (2024):

Bokført verdi av pelsdyranlegg, nedskrevet med 7 prosent per år. Pluss standard påslag på kr 840/420 per avlsdyr rev/mink, basert på dyretall i 2017.

Taksert verdi på pelsdyranleggene:

Takster gjennomført av gårdene i mai 2019, basert på normal salgsverdi av pelsdyranleggene. Nedskrevet gjenanskaffelsesverdi ligger til grunn, sammen med kapitalisert bruksverdi.

Rivingstilskudd fra regjeringen:

500/250 kroner per avlsdyr rev/mink.

Stipulert rivingkost for anlegg basert på tilbud fra entreprenør:

Norges Pelsdyrslag har sammenstilt en rekke tilbud på riving og sanering. Gjennomsnittlige priser mottatt fra entreprenører for riving: kr 1600 per løpemeter enkelthus, kr 3000 per løpemeter dobbelthus og kr 800 per kvadratmeter produksjonsbygg. Prisene inkluderer riving, avfallshåndtering og tilbakeføring av tomt.

Del 3- Konklusjon

Tre landbruksministre har lovet at ingen bønder skal lide tap når de blir tvunget til å avvikle egen virksomhet. Likevel er regjeringens forslag svært langt unna å dekke de reelle tapene som bøndene blir påført av lovforbud mot pelsdyrhold:

- Bokført verdi er bare en brøkdel av de reelle og dokumenterbare verdiene på anleggene. Et standardisert påslag per dyr gir ikke en fullverdig kompensasjon for skjevheten som oppstår ved å ta utgangspunkt i bokført verdi.
- Regjeringens forslag dekker kun 16 prosent av kostnadene forbundet med riving. Svært mange bønder vil bli tvunget til å gjøre betydelige låneopptak for å finansiere avviklingen av egen virksomhet.
- Syv prosent avkorting per år er urimelig da det ikke har noen forankring i kapitalens reelle verdiutvikling i perioden.

For at bøndene ikke skal lide et økonomisk tap, må det legges ekspropriasjonsrettslige prinsipper til grunn for utmåling av erstatning. Dette innebærer at en av to modeller kommer til anvendelse:

1. Kompensasjon for investeringer og tap, ved at det må gjennomføres en individuell taksering av samtlige produksjonsanlegg, inkludert alle kostnader til avvikling av driften.

eller

2. Sluttpakke eller oppkjøp av retten til å drive pelsdyr, ved at det beregnes en kapitalisert verdi av driftsoverskuddet knyttet til pelsdyrdriften. Dette kan f.eks. gjøres ved å beregne gjennomsnittlig driftsoverskudd fra driften siste 10 år, som kapitaliseres etter gjeldende kapitaliseringsrente.

Det bør gis valgfrihet til bøndene med hensyn til hvilken ordning som velges.

Tillegg: 200 skjebner over hele Norge

Regneeksemplene i denne rapporten er ikke unike. Alle familier som driver med pelsdyrhold vil bli sterk påvirket av forbudet og regjeringens kompensasjonsforslag. Alle vil lide økonomiske milliontap og har svært tøffe påkjenninger.

Her er noen flere små historier som illustrerer i den fortvilte situasjonen flere bønder nå står i:

«Jeg leier grunnen av kommunen. Det står i kontrakten at hvis produksjonen av pelsdyr opphører skal jeg rydde grunnen. Dette er spesialavfall, og kommer til å koste noe vanvittig mye å få fjernet.»

Kathrine Frost Schjerve, Agdenes

«Pelsdyrdrift skulle være pensjonsforsikringen min. Noe jeg kunne sysle med etter pensjonsalder. Det er noe jeg er virkelig interessert i, som jeg liker og er god på. Men nå er ikke dette lenger noe alternativ for meg.»

Aage Smestu, Holtålen

«Jeg er 61 år gammel og har drevet med pelsdyr i 40 år. Dette er noe jeg er glad i og noe jeg kan.»

Amund Mork, Stryn

«Det som skulle være pensjonen er brutalt revet bort»

Nils Egil Grude, Klepp

«Vi har forsaka ferie, fritid og opparbeing av pensjonspoeng for å bygge farmen etter stadig nye regler og forskrifter.»

Dan Ove Alme, Gloppen

«Min sønn skulle ta over driften i 2018. Alle papirer var skrevet, bank, odelspapirer osv., og skulle leveres inn mandag 15.1.2018. 14.1.2018 kom den fatale nyheten på NRK P1, og alt falt i grus!!!!!»

Ole Morten Midtskogen, Vestre Toten

«Jeg driver gårdsbruk med ku i kombinasjon med rev. Dette er mitt eneyrke. I 2018 investerte jeg 6,6 millioner i driftsbygningen til kyrne. I driftsplanen fra 2017 som ligger til grunn for tildeling av lån i Innovasjon Norge inngår pelsdyrproduksjon på 150 tisper. Pga av at jeg ikke eier men leier farm har jeg lav statusverdi i pelsdyrproduksjonen. Bortfall av pelsdyrproduksjonen gjør det vanskelig for meg å forsvare investeringen i driftsbygningen for kyrne.»

Ola Erik Bjørndal, Oppdal

«Taksert gården og startet på overdragelse til datter som pr i dag har sin arbeidsplass i pelsdyrgården. Hun bor sentralt og vil ikke få mulighet til å starte opp med ny landbruksproduksjon på gården som kun består av 30 mål dyrket mark.»

Leif Heddeland, Marnadal

«Bygde nytt kuffjøs i 2013 for 5 mill der pels var en del av driftsplanen.»

Dahlum/Groven pelsfarm, Lesja

«Skal eg finne ein annan produksjon til å erstatte inntekta til minken, vil det fort kosta 6 millionar. Med nybygg, dyrking, kultivering / inngjerding av beiter.»

Johan Magnus Marvik, Vindafjord

«Vi har de aller fleste dyrene 2 i hvert bur og ikke fire som er lovlig. Det medfører at vi har nesten dobbelt så store investeringer i farmen og best dyrevelferd, men får minst tilbake.»

Bength og Ove Oftedal, Sola

«Jeg har kanskje Norges beste blårev produksjon med skinnpriser langt over gjennomsnitt og høgt kvalperesultat. Livdyrsalg for flere hundre tusen kr før 2017, og kommer derfor dårlig ut med tanke på gjennomsnittspriser.»

Arne O. Sæter, Surnadal

«Økonomien er dårleg, då eg er minstepensjonist. Kvar krona teller.»

Aksel Ole Birkeland, Osterøy

«Eg regner med å ende opp med ei gjeld på 5 millioner.»

Oddvar Håland, Hå

«Har ingen andre reelle produksjoner å starte med, da arealet er for lite. Gjør det umulig for neste generasjon, da det ikke er noen produksjon å overta. Ruinerer mulighetene!»

Reidar Helgesen, Hjelmeland

«Bruket er ødelagt for neste generasjon i og med at en tar bort produksjonen som i alle år har stått for inntjeninga på garden. Jordgrunlaget er for lite til annen produksjon, og alle produksjoner er allerede overfylt. Vanligvis blir produksjonsapparatet solgt, og blir en del av pensjonen. Kompetanse på mink blir ikke særlig til nytte når man er 61 og skal søke arbeid.»

Seldal Gard, Sandnes

«Revehusene er i hovedsak bygget og tilpasset nye forskrifter av egne opptjente midler, og utgiftsført fortløpende. Minkhallen, gjødsellager, og utstyr til den produksjonen er finansiert med ca. 50 prosent låneopptak. Det meste av bygging og opprustning av anlegget har jeg gjort selv.»

Henning Dalbakk, Rendalen

«Verdien er mellom 10 og 15 millioner. Verdi er blitt til gjennom arv og egeninnsats, i 4 generasjoner. Siden 1929.»

Hans Anton Eng, Rakkestad

«Når hovedproduksjonen på min gård har vert rev, ca 2 årsverk, og sau som har vert 0,5 årsverk. Dette umuliggjør generasjonsskifte basert på en landbruksproduksjon, eller eventuelt salg av gård.»

Odd Harald Nordsveen, Vang i Valdres

«Minkhuset er bygget etter dansk modell med selv bærende tak, og har liten annen bruksverdi. Vi risikerer nå at all investering ender opp som en gjeldsbyrde min kone og jeg må dra med oss i svært mange år framover.»

Odd Jorulv Skjølberg, Smøla